

Olika språk

Avsnitt 1

Av: Jonas Pedersén

Åkaj fröken Jansson, det absolut viktigaste du måste minnas är att människor inte är så jävla puckade i sitt sätt att kommunicera för att de vill lura dig utan de tror på fullaste allvar att alla förstår dem. När en vänlig snubbe bjuder hem dig på te klockan fyra på morgonen och du tackar glatt ja (för att du gillar te såklart) så tror grabbstackarn att du faktiskt vill ligga. Han försöker inte finta dig eller lura med dig på något sätt, konversationen har bara låtit annorlunda för er båda. Detta är vad du uppfattade:

- Vill du hänga med hem till mig på en kopp te?

Varpå du tänker: Te är ju jävligt gött! och svarar:

- Ja för fan!

Detta är vad snubben uppfattade:

- Vill du hänga med hem till mig och ligga?

- Ja för fan!

När du sedan kommer hem till killen och han inte har något te tycker du att han är helt dum i huvudet. I hans värld är däremot du en komplett idiot för han har redan tänkt ut vilken ställning han ska ta dig i, en ursäkt för att kicka ut dig på morgonen, troligen redan börjat fickrunka lite av förväntan också och så kräver du te och blir sne när han faktiskt inte har något. Det betyder inte att någon av er har försökt lura den andra på något sätt eller varit otydlig i sin kommunikation, ni talade bara två helt olika språk. För att förtydliga det här ännu mer så ska jag berätta om en vårdtagare jag hade i hemtjänsten, hon hade afasi, hon kunde alltså inte formulera alla ord hon ville. Det gick bra i början av meningar, men sedan spårade det ut totalt. Mitt jobb var egentligen bara att se till att hon hade ätit något den dagen, jag gick hem till henne och ringde på.

- Hej Agda! (så hette hon såklart inte)

- Hej! Vad kul att kulle kulle kull.

- Ehm, ja, tänkte bara höra om du hade fått i dig någon mat idag.

- Nä, jag ska bort brödrulle brödrulle brödrulle, brödrulle brödrulle! Haha. Så då brödrulle brödrulle brödrulle med min moster brödrulle brödrulle brödrulle brödrulle brödrulle men du vet brödrulle?

Vid det här laget hade jag lyssnat frenetiskt efter små fragment av ord och tonfall som jag kunde använda för att fatta vad hon gafflade om men hade ingen aning om hon hade ätit, skulle bort och äta eller bara kallpratade lite. Det enda jag förstod var att det var något som verkade kul för henne så jag log. Men hon stod och tittade på mig som att jag var Göteborgs största lallare som hade ett ansiktsuttryckt som om hon hade stått och sagt "brödrulle" en hel konversation, vilket hon såklart inte hade gjort. Inte i hennes huvud i alla fall. Hon hade berättat något för mig och förväntade sig ett svar som jag inte kunde ge och hon kunde för sitt liv inte förstå hur jag kunde ha fått jobb i hemtjänsten om jag inte ens kunde svenska. Det är så människor fungerar också, de säger saker som är helt vettiga för dem, det är bara vi som hör "brödrulle" när de i själva verket försöker säga åt oss hur vi ska reagera. Det är därför vi får så mycket skäll av dem hela tiden, att vi inte har fattat, att vi gör si när de uttryckligen bad oss göra så, fast de egentligen sa si. Exempel:

- Vad mycket disk vi har, säger min fru.

- Ja, det har vi, svarar jag och fortsätter spela FIFA.

På hennes språk, och majoriteten av alla som växt upp i samma kultur, bad hon mig att diska. Jag tyckte mest att det var ett rätt onödigt påpekande för hon kunde ju själv se att diskberget sträckte sig upp till köksfönstret och hon kunde lika gärna ha påpekat att det inte regnade utomhus, något vi också båda visste om. Det handlade aldrig om att jag var lat och inte ville diska som hon trodde och skällde ut mig för medan jag satt som ett levande frågetecken, det handlade bara om att jag inte hade hört vad hon hade menat, bara vad hon hade sagt. Hon formulerade sig inte som hon gjorde för

att hon ville lura mig och sen ha en anledning att bita huvudet av mig, hon gjorde det för att det är så man ber folk att diska på hennes språk. Det hela handlar alltså om en förbristning i kommunikationen, vilket inte är någons fel. Detta måste vi alltid minnas; när vi får skäll för att vi gör fel, vilket som bekant händer rätt jävla ofta, så är det för att de på allvar tycker att vi är helt dumma i huvudet som inte förstår vad de säger till oss. Vi i vår tur tycker att de är helt dumma i huvudet för att de sa ju faktiskt något helt annat än vad de menade.

Att det här försvårar livet oerhört kan dock alla parter vara överens om och det riktigt sugiga i den här situationen är att det är vi som oftast måste anpassa oss. Anledningen till det är för att det faktiskt är vi som är i minoritet. Det är vi som inte riktigt passar in, de andra förstår varandra, för dem är deras ologiska och krångliga kommunikation fullt logisk och simpel. Vår naturliga reaktion då är givetvis att be om ordboken. Om vi nu talar olika språk så kan vi gärna lära oss deras språk, vi vill bara ha reglerna, ge oss manualen eller en google-translate tjänst så vi också kan prata deras språk! Problemet är bara att det finns ingen ordbok för samma sak kan betyda olika saker i olika situationer och det är aldrig orden i sig som är avgörande, det är det som ligger bakom orden. Kontexten, koderna, tonfallen och kroppsspråket är det som skiljer oss åt, det är inget eget språk, bara ett sätt att använda språket på. Låt oss använda te-exemplet igen. Är du hemma hos din farsa och han frågar om du vill ha te kan du vara rätt säker på att han inte vill ligga med dig utan ge dig en kopp te, han undrar troligen också om du vill ha te och inget annat för att han vet att du gillar te. Är du på ett möte på banken och de frågar om du vill ha en kopp te menas troligen om du vill ha något överlag att dricka, då kan du till och med be om en kopp kaffe om du vill, de tar inte illa upp även om de inte har något kaffe. Om din polare skickar ett sms där hon frågar om du vill träffas på en kopp te så behöver ni faktiskt inte alls dricka te och inte ligga heller, då kan ni lika gärna ta en mysig höstpromenad då det är själva sammankomsten som är viktig. Allt är alltså kontextuellt och språket är bara ett verktyg för att kommunicera det man faktiskt vill säga. Orden kan du se på som en kniv, vill du hugga någon så är det ett vapen, vill du skära kött så är det ett verktyg, vill du leka med den är den en leksak, är den fin sätter du upp den på väggen som en prydnad och så vidare. Huvudsaken är att det är samma kniv hela tiden, det som bestämmer vad kniven har för mening är kontexten som du använder den i. Det är därför det inte finns någon ordbok, användningsområdena för en kniv är möjligen begränsade och man skulle kunna skriva en hel bok om exakt vad en kniv är i olika situationer. Men en kniv är bara en enda sak, du måste skriva en bok till om en yxa, om ett snöre, om ett ägg och så vidare. Ingen har ork till det och ingen skulle ändå kunna lära sig allt, speciellt inte eftersom användningsområdena hela tiden utvecklas, invecklas, försvinner och nya uppstår. En mening betyder olika saker beroende på när, var, hur och med vilka du säger meningen. Ord är aldrig bara ord, då hade allt varit lätt och jag hade inte skrivit det här till dig.

Därför måste vi utveckla andra strategier för att kunna interagera socialt med andra människor på ett fungerande sätt och inte behöva dra en lång harang för alla nya vi träffar om att de borde ändra sitt sätt att kommunicera inför oss. Något de ändå inte skulle göra för det skulle bli helt ologiskt för dem. Hade snubben sagt till dig: "Ska du med hem till mig och knulla?" Då hade han varit otrevlig, för så säger man bara inte till folk man inte känner så väl. Inte i deras värld, det hade varit ungefär som om du skulle säga: "Vill du hänga med mig hem på en kopp te?" När du i själva verket bara vill hem och sätta på karlsloken. Helt jävla ologiskt! Språken är olika och vi måste hitta vägar runt det, det är det som jag vill skriva till dig om, mycket för att själv kunna få lite mer ordning och reda i mina egna tankar runt det här. Som tur är behöver jag i alla fall aldrig oroas för att misstolka om en brud ber mig hänga med hem på en kopp te, jag dricker ju bara kaffe!